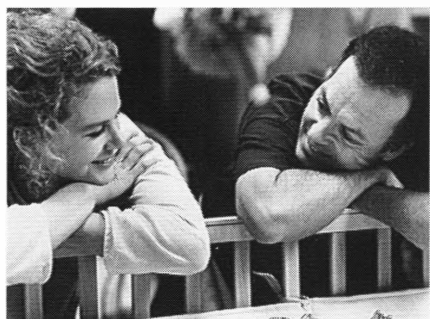

At turde sig selv

Jordforbindelse, selverkendelse, sygdom, healing, liv og død – Hollywood har fat i de helt store sager i tre historier, hvor individets skrøbelighed er i centrum.

Det er naturligvis ikke fordi Hollywood plejer at holde sig tilbage i forhold til livets store spørgsmål DØDEN. Jeg kan i skrivende stund ikke komme i tanke om ret mange film, hvor manden med leen ikke er repræsenteret. Men jeg synes alligevel, at jeg kan se en helt ny tendens fra underholdningsindustriens tungeste drenges side. Med filmene *Philadelphia*, *Frygtløs* og *My Life* får vi dybest set tre forskellige udtryk for én og samme sag, nemlig 'livet før døden' i det øjeblik vi erkender, at den er der. Det kan være tilfældigt, at tre film i rap vælger at sætte focus på noget så hverdagsagtigt og samtidig tabubelagt som det enkelte individs dødsangst og -forberedelse. Men det kan også være et udtryk for, at underholdning ikke behøver at være holdningsløs, og at holdningen for et stigende antal menneskers vedkommende primært drejer sig om bevidstgørelse og selverkendelse. Det gamle ord om, at man skal begynde med sig selv, hvis man vil forandre verden, kunne meget vel ligge til grund for disse tre film, og der er mange rige, forkælede tumber her i den vestlige verden, som trænger fælt meget til at komme igang med at ændre sig selv, hvis den store – nødvendige – holdningsændring skal kunne nå at virke, inden det er for sent. Interessant er det i hvert fald,

af Maren Pust

at 'instruktøren bag' et, omend vel-drejet, så uengageret værk som *Ondskabens øjne* (91), Jonathan Demme, går ind i en sygehistorie som *Philadelphia*. Den debuterende instruktør, Bruce Joel Rubin, der tidligere har begået sødsuppemanuskriptet *Ghost* (90), er atter ude i det for Folkekirken så kontroversielle spørgsmål om reinkarnation – men denne gang ud fra et dybt alvorligt udgangspunkt i filmen om et kræftramt menneske i *My Life*. Det er i det mindste ikke særlig overraskende, at Peter Weir har kastet sig over en historie som den i *Frygtløs*. Weir har før bl. a. med en film som *Døde Poeters Klub* (89) været inde på den hårfine balance mellem det at turde leve livet helt ud og det at bevidst- og respektløst sætte det over styr i en følelsesforladt trummerum, der er defineret af en flok 'levende døde'.

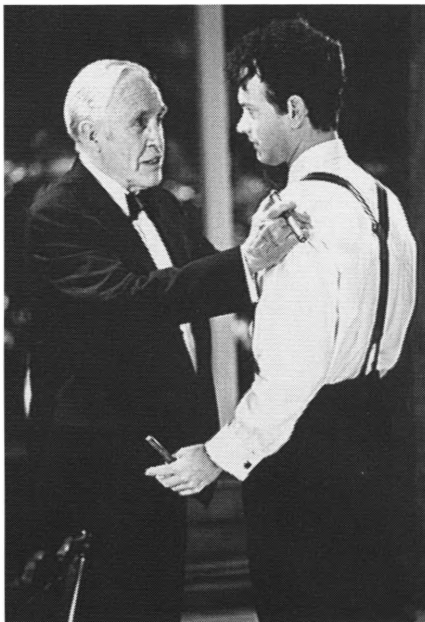
Jeg møder mig

Set som selvstændige værker har alle tre film hver deres svage punkter, men sætter man sig som tilskuer for at lade dem udgøre en slags selvbestaltet trilogi, vinder filmene straks nogle vigtige tillægspoints. I disse jeg/mig-tider ville en fællestitel for

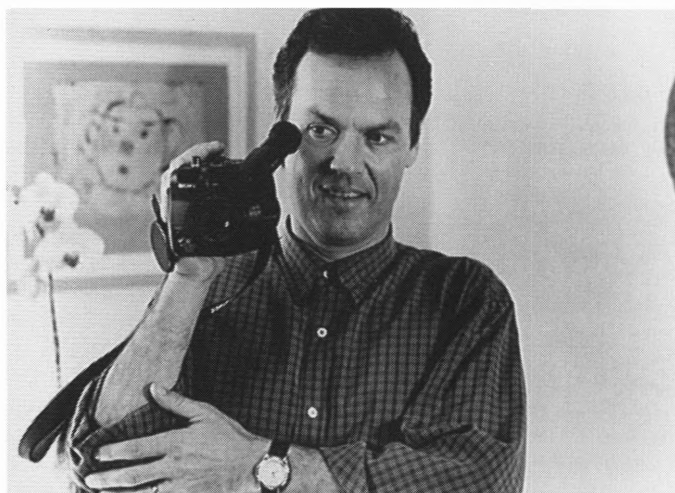
de tre film kunne være *Jeg møder mig*, rækkefølgen, i hvilken man skulle se filmene, er underordnet, men *My Life* er nok den, hvor budskabet skæres mest ud i pap. *My Life* er en rigtig tåreperser – det er muligvis forskelligt fra tilskuer til tilskuer, om man oplever den berømte klump i halsen i forbindelse med den ene eller den anden film, der var formodentlig nogen, der lod sig rive lidt med under *Philadelphia*, men det gjorde jeg altså ikke. Når jeg overhovedet fremhæver, at *My Life* i modsætning til de to øvrige film benytter sig massivt af sentimentale formidlingsmetoder, er det fordi, det store spørgsmål, som fællestemaet har fat i, kan udtrykkes så banalt som 'at græde eller ikke at græde...'. Filmene går – groft sagt – ud på, at den respektive hovedperson skal lære at græde, og så er der sådan set både fornuft i at manipulere tilskueren til også at gøre det, og der er fornuft i at vælge at holde distance til tilskueren, således at jeg/et (tilskuerens) får en chance for klart at beskue mig/et (filmfigurens).

My Life

My Life vil ved første øjekast forekomme lidt genreforvirret, idet den pø om pø skifter fra næsten rendyrket komedie til et mere nuanceret melodrama. Der er imidlertid me-

Side 47 – 'Stand by your man' (fra venstre): Nicole Kidman og Michael Keaton i *My Life*. Tom Hanks og Antonio Banderas i *Philadelphia*.

Isabella Rossellini og Jeff Bridges i *Frygtløs*. Denne side (øverst til venstre): Mens alt endnu er fryd og gammen nyder chefen og hans trofaste medarbejder hver en cigar, *Philadelphia*. Herover: Jeff Bridges' fly er styrtet ned, men han flyver videre, *Frygtløs*. Nederst: Michael Keaton dokumenterer sit eget liv, *My Life*.

ning med galskaben: hovedpersonen ændrer sig på samme måde fra at opfatte både sit liv og sin snarlige død som lidt af en joke til at se og føle smerten og vreden i sig selv. Og i takt med hans forvandling erstattes tilskuerens latter med tårer.

Filmen går i korte træk ud på, at en succesfuld, strømnet PR-mand har uhelbredelig kræft. Han og konen står foran at skulle være forældre for første gang, men der er en stor risiko for, at han dør, inden barnet fødes. Praktisk anlagt, som han er, går han derfor igang med at producere en række hjemmevideoer med faderlige råd og fortroligheder, som barnet kan bruge i stedet for 'the real thing', når det kommer til skelsår og alder. Filmen forløber således delvis som en hjemmevideo, og som sådan er den i sig selv en interessant kommentar til de privilegerede forbrugeres stadig stigende trang til at se verden igennem en

linse. Smalfilm og hjemmevideo repræsenterer uanede mængder af kulturdokumentation, som måske kunne være interessant at bevare, i tilfælde af Jorden skulle være befolket om et par hundrede år..., men det er en helt anden historie, som vi ikke skal videre ind på nu.

Hovedpersonen i *My Life* har det problem, at han ikke er hovedperson i sit eget liv, og det bliver han altså pludselig klar over, da han står og skal lave en video om sig selv. Han finder ud af, at han har konstrueret et formfuldendt, problemfrit voksenliv, som han lever sådan nærmest af høflighed. Alt hvad der hedder følelser – håb, drømme, sårbarhed, kærlighed og fremfor alt vrede og skuffelse – har han gemt langt væk et sted i sin krop. Hans kone er til gengæld både klog og følsom, og man kan undre sig lidt over, hvad hun egentlig ser i ham, men hun holder nu engang af ham, og tvinger ham,

da alt håb om medicinsk behandling er ude, til at opsøge en healer. Healeren er også klog, så han prøver ikke at stikke sin patient blår i øjnene, men gør ganske enkelt opmærksom på, at hvis ikke manden finder frem til og giver slip på alt det fortrængte, inden han dør, så vil han også komme til at døje med det i sit næste liv. "Det er sgu da bare det rene sludder og vrøvl", siger manden til sig selv, men instinktivt ved han godt, at der er noget om snakken, og han er egentlig allerede igang med processen, det er videoen bl.a. et udtryk for. Forsøgsvis opsøger han sin fortid – personificeret ved gamle skolekammerater og familiemedlemmer – men han føler ikke, at han får noget videre udbytte af sin søgen. Om det er healerens værk eller mandens egen selvransagelse, der gør tricket, kan ikke afgøres, men manden får i hvert fald købt sig lidt ekstra levetid. Han når at opleve sin søns fødsel og får oven i købet et par gode måneder med ham. Filmen ender kun halvgodt, for manden dør jo – og om han har nået at finde og give slip på alt det fortrængte, ved vi naturligvis ikke, da vi ikke hører noget om hans næste liv.

Frygtløs

Frygtløs handler om lidt af det samme, i og med at hovedpersonen skal lære at turde leve. En mand oplever og overlever et flystyrt, og det sætter en masse ting igang i ham. Han er pludselig ikke længere bange for at dø. Han opfører sig hele tiden mere og mere dramatisk og prøver tilsyneladende at 'vække' sig selv af sin frygtløse tilstand ved at udføre en masse hasarderede handlinger. Men lige meget hjælper det, og han fjerner sig stadig mere fra sine egne følelser. Instinktivt ved han godt – ligesom manden i *My Life* gjorde det – at følelsesløsheden er et negativt symptom, og da han kort efter ulykken opsøger en gammel skolekammerat, der således personificerer hans fortid, gør han et forsøg i retning af at genvinde evnen til at føle. Forsøget går ganske vist i fisk, hvilket filmen behændigt illustrerer ved at lade manden spise nogle jordbær, som han angiveligt er overfølsom overfor, uden at mærke nogen reaktion. At han pludselig tåler jordbærene, er ikke et tegn på, at han har fået fornyet livskraft og -vilje. Derimod er det tegn på, at han principielt allerede er død, idet han totalt har mistet jordforbindelsen. Det

med jordforbindelse har han åbenbart altid haft lidt svært ved: jordbæroverfølsomheden er i sig selv et udtryk for en eller anden ubearbejdet angst, og hans forkærlighed for højder – høje huse, flyvture, ja selv hans arbejdsværelse hænger og svæver oppe under loftet i familiens dagligstue – giver endnu et signal herom.

Det, han skal lære at turde, er at elske sig selv, livet og de levende. Flyulykken er katalysator for en erkendelsesproces, han åbenbart længe har haft behov for at gennemgå, og da han i filmens slutning er kommet hele vejen rundt, viser resultatet sig positivt, idet han accepterer et liv i sårbarhed og kærlighed, hvilket – ligeså behændigt som i begyndelsen af filmen – illustreres ved, at han atter er overfølsom overfor jordbær. Mandens kone er mindst ligeså klog, som konen i *My Life* var det, og hun ved godt, hvor skoen trykker; hun fortæller en af mandens lidelsesfæller fra flyet, at det er nødvendigt at give ham lov til at komme ned fra de tynde luftlag, han mere eller mindre frivilligt svæver rundt i – "han kan ikke overleve deroppe", siger hun. Hun er i øvrigt – i modsætning til konen i *My Life* – lige ved at give fortabt overfor de stærke kræfter, der holder manden i et limbo at behagelig følelsesløshed. Men da han til sidst beder hende om hjælp og dermed viser, at han er villig til at påtage sig den dødsangst, smerte og kærlighed, som livet i kroppen indebærer, da går hun ind i en storstilet redningsaktion.

Philadelphia

'Konen' i den tredje og sidste film i min selvbestaltede trilogi er en mand, men det gør sådan set ingen forskel – udover at det fastslår, at selvom problemerne i alle tre film er hægtet op på mænd, så er den gængse kønsrollediskussion et overstået kapitel i forhold til lige netop denne type kriser. Det er med andre ord underordnet, om man er en mand, en kvinde eller af den ene eller den anden seksuelle observans, for konflikten består i det enkelte individs frivillige tilpasning til en tilværelse på andres præmisser. En tilværelse der ikke giver plads til, at individet kan udtrykke og gennemleve personlige, følelsesmæssige processer. I *My Life* og til dels i *Frygtløs* var den tilværelse selvvalgt – måske fordi de personlige udviklingsprocesser var så smertefulde, at det var

nødvendigt at flytte bevidstheden så langt væk fra dem som muligt – måske fordi hovedpersonerne manglede mod til overhovedet at stifte bekendskab med smerterne.

Philadelphia handler om en strømlinet, ekstremt ambitiøs og succesfuld advokat, der bliver fyret fra sit fede job, fordi ledelsen finder ud af, at han lider af AIDS. Manden er bøsse, og det har også en vis betydning i historien, i og med han har valgt at fortie det overfor alle de mennesker, der befolker hans arbejdsliv. I privatlivet lever han tilsyneladende i overensstemmelse med sine følelser, men han har altså valgt at opretholde en skarp linje mellem arbejds- og privatliv. Det er således hans ambitioner, der tvinger ham ud i en tilværelse, som er formet på andres præmisser, og som ikke giver ham plads til at udtrykke personlige følelser. Da han bliver fyret fra jobbet, indser han, at det er tid at skifte hest i vadestedet. Han lægger sag an mod firmaet og kæmper med samme ildhu for sin egen ret, som han tidligere kæmpede for andres. Sagen ligner meget en kamp om ligehed og principper – og det lag findes bestemt også i filmen – men det er mindst ligeså meget en proces, som han personligt skal igennem for at genvinde balancen i sit liv, inden det er for sent. Filmen illustrerer hans skift fra at være ambitiøs på andres præmisser til at være det på sine egne på en meget fiks måde: I begyndelsen af historien, hvor alt stadig er såre godt, tildeler firmaets chef ham en højt betroet opgave. Opgaven betyder, at han må sætte alt lige fra helbred, privatliv og andre, uafsluttede opgaver til side. Chefen forventer, at de skal fejre udnævnelsen til det ærefulde hverv ved at ryge en cigar sammen, og vor ven smiler beredvilligt, idet han accepterer cigaren, selvom han tydeligvis ikke har spor lyst til at ryge den. Da vi senere ser ham forklare sagen om fyringen til sin kommende advokat, står der en åben kasse cigarer på bordet; han tager en cigar op i hånden, kigger lidt på den og lægger den så tilbage i kassen. Nu har han altså aktivt valgt cigaren fra, og da han samtidig ærligt og redeligt beder en tidligere kollega om hjælp, er processen med at etablere sig selv og sine følelser i de sider af tilværelsen, der ligger udenfor privatlivet, for alvor gået igang. Det sidste skridt i udligningen af grænsen mellem hans to livssfærer hjælpes igang af 'konen' –

akkurat som i de to ovennævnte film. Det består i øvrigt i en manifestation af deres forhold i form af en fest, ved hvilken også hans advokat er til stede.

Hjemmevideo og smalfilm dukker også op i *Philadelphia*. Det forekommer, at personer i både *My Life* og *Philadelphia* har en lidt desperat trang til at dokumentere sig selv – at efterlade sig spor. Det er ikke en ny trang, lige siden Ruder Konge har mennesker efterladt sig beviser for deres eksistens. Men her handler det ikke blot om at dokumentere sig selv for eftertiden, det går i høj grad også ud på at opdage fortiden, rødderne. I alle tre film har hovedpersonerne brug for opsøge noget, der kan bekræfte, at de overhovedet har eksisteret som hele, følende og velfungerende mennesker, og i alle tre tilfælde må de helt tilbage til barndommen for at finde noget, der bare ligner. Det er karakteristisk, at de alle har glemt, hvad de selv følte og tænkte i barndomsårene, og at de må hjælpes på vej af venner, familie samt mødte 'home movies'. Hjemmevideoen tilføjer i øvrigt selve spillefilmsmediet en ny æstetik, og de slørede, hoppende billeder finder nu også vej ind blandt de knivskarpe indstillinger i traditionelt fortalte 'main stream' værker. Jeg synes, at disse tre film er for svage, hvis man ser dem hver for sig, men jeg synes også, at de repræsenterer en god, stærk oplevelse, når man ser dem samlet. Og jeg ville skyde på – uden dog selv at have gjort forsøget – at de godt kan tåle videoskæbnen, hvilket jo kan blive nødvendigt, hvis man ikke lige fik set dem, da de var oppe i den lokale bif.

My Life (...), USA 1993. M&I: Bruce Joel Rubin. P: Jerry Zucker. F: Gil Netter. P: Design: Peter James. Kl: Richard Chew. Mu: John Barry. Medv: Michael Keaton, Nicole Kidman, Bradley Whitford, Queen Latifah, Michael Constantine, Rebecca Schull. Udl: Constantin ApS. Prem: 29.04.94.

Frygtløs (Fearless), USA 1993. I: Peter Weir. M: Rafael Yglesias. P: Paula Weinstein & Mark Rosenberg. F: Allen Daviau. Kl: William Anderson. Mu: Maurice Jarre. Medv: Jeff Bridges, Isabella Rossellini, Rosie Perez, Tom Hulce, John Turturro. Udl: Warner & Metronome Film. Prem: 15.04.94.

Philadelphia (...), USA 1993. I: Jonathan Demme. M: Ron Nyswaner. P: Edward Saxon & Jonathan Demme. F: Tak Fujimoto. P: Design: Kristi Zea. Kl: Craig McKay. Mu: Howard Shore. Medv: Tom Hanks, Denzel Washington, Jason Robards, Antonio Banderas, Mary Steenburgen, Joanne Woodward. Udl: Nordisk Film Biografidistribution. Prem: 11.03.94.